

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 663.

Esamenul de cualificațiune cu candidații la preoție prescriș prin Statutul organic și prin Regulamentul special, se va ținea aici **Joi în 18 Februarie** vechiu, în localitatea îndatinată, cu începere la 9 ore înainte de amezăzi.

La esamen sunt admiși toți acei teologi absolți, cari până la 31 Ianuarie a. c. și'au așternut recursele conform prescrișelor Regulamentului.

Arad, 2 Februarie 1899.

Consistoriul eparchial gr. or.
român din Arad.

Ioan Meșianu, m. p.
Episcopul Aradului.

Pentru un mers mai succes în biserică și în școlă.

În viața fie-cărui om, pentru ca cineva se-potă înainta, și se-potă purta și birui cu deplin succes greutățile vieții, este de lipsă multă **prudență**. Este adecă trebuință, se-scim, și se fim în stare să judecăm drept și bine în fie-care moment și între toate împrejurările, în cari ne găsim, că ce pretinde dela noi, se-facem, scopul cel mare, pentru carele trăim în această lume.

Acastă prudență se cere în măsură și mai mare dela omenii, cari au rol și chiamare în viața publică și cu deosebire, în viața bisericească, — unde lupta pentru înaintarea scopurilor mari ale bisericii și poporului credincios a fost totdeauna din cele mai grele. „Prorocii mincinoși“, amintiți în evangelia Domnului au fost totdeauna la pândă, ca se-facă turburere între credincioși cu ideile lor egoistice,

cu scopurile lor materialistice contra spiritului sublim ideal și mântuitoriu al evangheliei Domnului.

Astăzi luptă biserică cu o mulțime de curente anticreștinesci, curente, cari dacă nu vom fi toți de o potrivă cu totă grija și cu destulă prudență se-le înfrământăm, pot se-ne conturbe mersul pacinic și liniscit, ce vom se-l facem pre terenul bisericesc, școlar și fundational. Vorbind de școlă și de multele lucrări, ce avem, se-săvărșim pre terenul învățământului în un articolu al nostru anterior am enunțat — că avem trebuință, ca între toți factorii, cari au înfrurire și cuvânt în ale educațiunii, este de lipsă, ca se-se încetățenescă în măsură tot mai mare armonia trebuincioasă pentru o conlucrare cât mai spornică pre acest greu teren. Acastă armonie de lipsă este se-ne însuflețescă pre toți de o potrivă și pre terenul bisericesc. Se scim adecă, și se putem, se dăm tuturor cestiu-nilor mari și mici bisericesci în fie-care cas, ce ni-se presântă, o nimerită soluțiune. Spre scopul acesta prudența, ce se cere dela noi, consistă întru a intra și a pune în mod nimerit în aplicare spiritul dominant al evangheliei arătat de Domnul în vecinicile cuvinte: „Nu fac eu dela mine nimica, cum aud, judec, și judecata mea drăptă este, căci nu caut voia mea, ci voia Tatălui meu, carele m'a trimis.“ Două lucruri ne infățizează sfânta evangeliă prin aceste dumnezeiesci cuvinte, și anume, a) că omul este, și pote se fiă espus în fiecare moment a-se înstreina de Dumnezeu, și a căuta lucrurile lumii acesteia, și b) numai gândind și lucrând omul așa, precum pretind dela densusl principiile, și învățăturile evangheliei pote percurge bine și cu succes calea cea spinosă a acestei grele vieți trecătoare. Acest spirit dominant este ideia fundamentală, chiamată a ne conduce

în toate agendele, cari avem să le săvârșim în biserică, ăi grija și prudența pentru o bună soluțiune a acestor agende consistă : întru a afla și a face aceea, ce pretinde dela noi acest dumnezeiesc spirit de lucrare.

Prudența aparține la cultura formală a omului, și se învață din carte și din viață. Din carte se învață studiând modul de gândire și acțiune al bărbaților mari ai bisericii, modul, în carele densii au pus în aplicare, și au dat viață în agendele bisericii principiilor și spiritului dominant al evangheliei, și modul, în carele au știut densii, să apere poporul de învățăturile așa numiților „proroci mincinoși“ ; ăi din viață se învață prudența trebuincioasă în agendele bisericesti, aplicând spiritul dominant al evangheliei Domnului în deplin acord cu împrejurările și trebuințele de dezvoltare ale poporului în direcțiune creștină. A înlesni poporului mijlocul și mijlocele educative întru a-și însuși cultura formală și în special prudența trebuincioasă pentru îngrijirea și înaintarea vieții bisericesti și școlare a fost unul din motivele principale la reactivarea constituțiunii noastre bisericesti, prin carea toți suntem chemați, și avem rol a lucra întru înaintarea bisericii prin promovarea agendelor ei administrative. Seim apoi cu toții, cât este de greu, acolo, unde mulți, unde toți suntem chemați, să săvârșim împreună lucrările bune pe terenul bisericesc-cultural, lucrările mari, dela cari depinde viața și viitoriul nostru.

Am săvârșit noi multe lucrări bune cu ajutorul lui Dumnezeu și până acum în timpul, de când am intrat, și trăim în viața noastră bisericăscă constituțională ; și mărturie ne sunt faptele săvârșite, că nu ne-a lipsit nici odată prudența trebuincioasă. Vom avea de sigur această prudență în măsură tot mai mare și în viitoriu, pentru că multe lucrări bune ascăptă dela noi grabnică și nimerită soluțiune ; ăi bunul sâmt și dorul nostru de a săvârși toate aceste mari lucrări, ne va inspira de sigur prudența, ca se-ne găsim în toate în cea mai perfectă armonie.

Gândind bisericesc, și având în toate acțiunile noastre totdeauna în vedere, că viitoriul poporului nostru este strâns legat de biserică și înaintarea ei, nu este cu putință, ca să-nu aflăm mijlocele pentru apărarea ei intactă și nestirbită față de multele curente anticrestinesci de astăzi, și de altă parte să nu aflăm mijlocele pentru o dezvoltare cât mai grabnică și cât mai succésă. Biserica este zidită și s'a dezvoltat pe temelie credinții, temelie mai puternică decât ori ce stâncă de grănit. În această temelie ne-

clătită și de vecinică viață a credinții vom afla totdeauna petra înțelepciunii și prudența trebuincioasă, carea să-ne inspire armonie deplină în toate lucrările noastre.

Astăzi în totă Europa domină spiritul materialismului, ăi materialismul înstrează pre om de om. Acest materialism produs de curente anticrestinesci este o grea iobăgiie astăzi pre toate poporile, și apasă în un mod destul de sâmtoriu mai cu seamă asupra poporilor celor mai înaintate în cultură din apusul Europei. Chiar această împrejurare ne face însă, să credem, că curente anticrestinesci se vor înfrânge acolo, unde ele s'au născut, și nu vor mai potă să se lătească. Pentru această înfrângere va trebui timp mult. Și precum cunoscutele curente anticrestinesci s'au dezvoltat în timp de veacuri : veacuri pot să trebuiescă pentru delăturarea lor. Un lucru însă totuși ne face mângăiere, și anume, că în Europa apuseană se ridică glasuri tot mai multe, cari lucră a-se reda evangheliei și bisericii influență tot mai mare pentru întărirea poporilor în credință, ceea ce nouă de sigur ne însuflă curaj și bărbăție în direcțiunea de a lucra cu totă însuflețirea la întărirea credinții strămoșesti în poporul nostru, ca prin această credință după cuvintele evangheliei „toate să-ni se adăogă noue.“

Sistemele economice moderne.

a) Capitalismul.

Cestiunea aranjării și regulării vieții economice în societate, cu scopul de a contribui la binele ei, în timpul mai nou a dat naștere la două sisteme economice cu totul opuse unul altuia, și cari nisuiesc a să nimici unul pe celălalt. Aceste două sisteme sunt : capitalismul și socialismul.

De astădată vom să ne ocupăm cu principiile capitalismului și critica lor, ăi în un n-r viitor ne vom ocupa și cu socialismul.

Capitalismul pleacă din principiul, că în viața economică nu potă și nu este permis să existe alt motiv de lucru și viață economică, decât interesul individual. Individualismul este proclamat de principiul întregii vieți economice. Individul are să să îngrijască numai de sine, și cu cât urmărește el mai energie interesele sale, cu atât va înflori mai tare viața economică în societate, cu atât va sta mai bine societatea în cestiunea economică. De aceea în societate să fie numai economii particulare și nu sociale ; cel puțin această să fie regula.

Statul să nu influențeze viața economică, și individualismului să nu-i pună piedeci și restricțiuni.

Trebuie să-i permită dezvoltare liberă, și peste tot de viața economică să nu se intereseze.

Din scest principiu fundamental să deduc apoi toate celelalte principii a-le acestui sistem. Și au un caracter parte negativ, parte pozitiv. Tendința capitalismului este adecă ca să nege ori-ce restricțiune, care ar pute strimtori individualismul, și după delăturarea acestor restricțiuni devine pozitiv prin aceea, că caută să desvólte viața economică numai pe baza individualismului.

În direcțiunea primă capitalismul proclamă: a) libertate industrială generală. Să nu fie permis să existe corporațiuni industriale; b) libertatea nimicirii bunurilor mici; c) libertatea în privința manipulării banilor adecă cămătăria și d) prefacerea averei publice în avere privată.

Ear în direcțiune pozitivă proclamază capitalismul principiul liberei concurențe.

După ce sunt delăturate toate piedecile și restricțiunile, cari pot să stea în cale liberei activități economice a individului, este afacerea lui de a-și încorda toate puterile, spre a pute să se susțină sau chiar întrece economiceste pe ceilalți indiviși. Toți pot și trebuie să concureze cu toți, dacă voiesc să ajungă la ceva.

Prin acesta însă că toți trebuie să concureze contra tuturor, îi va succede celui mai apt, celui mai silitor și mai energic de a se ridica d'asupra, pe când ceilalți vor trebui să rămână îndărăt. În modul acesta nu numai că se promovează progresul economic, ci se garantează și bunătatea produselor economice, pentru că fie-care este necesitat de a-și presenta produsele în calitate cât se poate de bună, 6r publicul se poate provede cu lucruri bune.

După acest sistem producțiunea privată trebuie să fie cea dominantă. Producătorul privat însă poate produce numai prin lucrători, pe cari îi ia în serviciul său pe plată. Simbrișii deci sunt aici neapărat de lipsă. Mărimea simbriei să orientează însă în acest sistem după raportul dintre ofert și concurenți. Cu cât se ofere mai puține puteri de lucru, cu atât mai tare crește simbria; și din contră cu cât sunt la dispoziție mai multe puteri de lucru cu atât mai tare scade plata. Acest scădământ al plății își află restricțiunile sale numai în trebuințele necesare a-le lucrătorului, adecă plata nu este permis să fie așa de mică încât lucrătorul să nu fie în stare de a și procura cele de lipsă pentru existență și viață, și acesta numai de aceea, căci alt-feliu nu ar mai fi capabil de muncă.

Acesta este sistemul capitalismului, care însă nu-să poate justifica din nici un punct de vedere.

Deja principiul din care emanează capitalismul este reproabil. Viața economică nu poate și nu e permis s'o punem afară de ordinea morală și legile ei, pentru-că omul este strins legat de ea.

Legile fundamentale a-le capitalismului în interesul individualismului pot fi pentru societate nu-

mai fatale. Eschiderea corporațiunilor însemnează negarea caracterului organic al societății, o degradare a ei, căreia îi contradice caracterul ei.

Ce s'atinge de libera concurență, apoi acesta nu este alt-ceva nimic, decât lupta tuturor contra toți; carea, fiind-că viața economică nu stă sub nici o lege morală, poate fi condusă cu mijloce rele și neoneste; în înțeles propriu este un drept al pumnului. Și ast-feliu la fine va produce cu totul alt efect decât care se așteaptă dela ea. Este adecă clar, că pentru a pute concura cu alții cu succes, nu depinde dela istețimea, zelul și energia singuraticilor; ci respectivul, carele posedă un capital mare, deja prin acesta este înaintea tuturor celorlalți economiceste înainte, pentru-că prin capital este pus în poziția de a lifera toate mai iute, mai bine, mai ieftin. La acesta se mai adaugă încă și un alt moment. Lucrul mânilor omenești rămâne astăzi mult îndărăt lucrului mașinelor. Lucrul mașinelor se estinde tot mai tare. Cu mașina însă nu poate concura nimenea. Ea lucrează neîncetat ziua și noptea, nu numai cu puteri omenești ei cu multe puteri de cai. Cine posedă deci mașină, a întrecut pe toți, cari nu sunt în stare să-și procure mașine. Mașine însă posedă numai capitalistul. Ast-feliu se contrage în fine toate afacerile economice în mâinile marilor capitaliști. Din cazanul evaporător al liberei concurențe se ridică triumfător marele capital în sus. Capitalul acesta mare mână prin egoism nemărginit, tot mai tare estinde terenul domniei sale. Micul industriaș, micul țeran nu mai poate rezista concurenței capitalului. Acești oameni sunt împinși în serviciul marelui capital, devenind lucrători nestătători de sine în serviciul lui. În viața practică principiul liberei concurențe produce togmăi contrarul. În loc de a pute toți concura pre terenul economic, devine acesta concurență pentru marea masă a poporului imposibilă, și se subjugă total de către capitalul cel mare. Sub marca liberei concurențe se intenționează, ca în societate să existe numai două clase de oameni: burgesia bogată, dar puțin numărösă, carea domnește economiceste, și masa mare a celor fără de posesiune, lucrătorii cu totul dependenți de ea.

Dar acesta poate duce numai la ruina societății. Pentru-că prin acesta se produce în societate o prăpastie periculösă.

În fine ce s'atinge de principiul sistemului capitalist cu privire la simbria lucrătorilor apoi acesta e cât se poate de desastroos. Lucrătorul cu puterea sa de lucru e privit numai ca o unealtă pe care o cumperi ca pe ori-și care alt lucru. Personalitatea, caracterul personal al lucrătorului dispăre cu totul. Lucrătorul are în ochii stăpânului său numai întru atâta un preț, încât el poate fi folosit ca unealtă de lucru. Cu cât puterea lui de lucru scade, cu atâta scade și prețul lui înaintea stăpânului. Acesta este de sigur o idee despre poziția lucrătorului și a clasei muncitore, care se apropie idei

antice despre poziția sclavilor. Despre un raport etic dintre stăpân și lucrător, aici nici nu poate fi vorba.

Capitalismul în societatea noastră modernă, în unele state, a și devenit mai mult sau mai puțin la faptică realizare. Dar a produs o reacțiune și aceasta e încorporată în socialism despre care vom vorbi cu altă ocaziune.

Z.

Morală liberă.

— După „Biserica ortodoxă” —

Morală liberă, morală independentă, este strigătul unanim al celer trei mari școli, panteistă, pozitivistă și materialistă, cari represintă astăzi ateismul și necredința.

Dela ideile lor teoretice toate aceste școli vor să trecă la practică. Nu se mulțămesc numai cu emanciparea cugetărei umane, ci vor și voință absolută și cu desăvârșire liberă, libertate absolută în toate. În idei, în convingeri, dar mai ales în materie de credință cugetarea omului, ție ei, nu trebuie să aibă nici o piedică, încătușare, sau mărginiire și nici un criteriu sau principiu normativ. Și precum acestea nu trebuie să mărginescă libera cugetare, ele trebuie să lipsescă și din viața omului. Libertatea absolută în cugetare, și libertate absolută în făptuire, este ținta și scopul suprem al învățătorei tuturor adeptilor școlilor de mai sus.

Nimeni nu trebuie să cugete și să voiască de cât așa cum îi convine, că așa este bine. Să nu credea de cât aceea ce vrea și îi convine. Să nu respecte și să nu admită nici o probă ce i s'ar aduce pentru convingeri sau credințe, cari nu îi convin și pe care n'ar voi să le primescă. Fie-care să fie liber a face ce îi place și ce îi convine; iată sumaric vorbind totă teoria și totă practica acestor școle cari au pretențiunea d'a inaugura și oferi omului cer nou și pământ nou aci pre pământ.

Cu toții, ca să ajungă mai cu înlesnire la țelul lor, atacă în deosebi credința în existența lui Dumnezeu. Nu este Dumnezeu, spun și afirmă cătră toți cu cea mai mare îndrăznélă. Mai pre sus de toate, este și trebuie să fie cugetarea liberă a omului, și de ea trebuie să asculte și să se conducă fie-care. În cugetare și în fapte, ea și numai ea trebuie să inspire pe fie-care om. Morala și principiile de cari trebuie să asculte și să se conducă fie-care om în viața sa, trebuie să fie libere și să n'aibă nici un amestec cu nici un fel de idee, dogmă sau învățatură religioasă. Mai mult chiar, direcțiunea morală a societăților, nu trebuie să aparțină nici unei biserici.

Limbagiul acesta îl țin cu atâta îndrăsnélă și fanaticism în scrierile, diarele și conferințele lor, toți adeptii acestor școle, în cât proseliții lor, cresc pe fie-care și, mai ales că ast-fel de idei măgulesc na-

tura cea slabă a omului și mulți, fără să'-și dea seamă de pericolul social, ce'l aduc primirea și în-augurarea lor, le primesc de bune și le propagă pre-tutindine. Unii își fac chiar o plăcere inspirându-le și copiilor; iar alții, în naivitatea lor, le sădesc în inimile tineretului cu credința că ele sunt nouă cerință a timpului, și direcțiunea în care trebuie să'și educe și să'și crească fie-care copiii săi.

Astă și mai mult de cât ori când se face mare caz de morală liberă, independentă și emancipată de religione. Pentru aceea și mai ales fiind-că puținii cunosc că emanciparea aceasta a moralei stă în strânsă legătură cu ideile și doctrinele subversive contra religiunii ale Panteismului, Positivismului și Materialismului, cu alte cuvinte că ele merg mână în mână cu ateismul de la care se inspiră, este bine să vedem: Ce este această morală independentă și pentru ce acești reprezentanți ai ateismului modern, patronatori ai ei, o separă de religione. Ca în urmă să putem vedea și să ne convingem că morala independentă nu este alt-ceva de cât ateismul tradus din teorie în practică, că morala independentă este ridicarea, desființarea și distrugerea moralei, și că o ast-fel de morală duce la sguduirea baselor societăței, introducând pretutindeni desordinea, coruperea bunelor moravuri și anarhia.

(Va urma.)

Un document important.

În 3/15 Novembre a. c. s'implinesc 87 de ani dela deschiderea solemnă a institutului preparandial rom. gr. or. din Arad, numit cu drept cuvânt „autorul norocirei noastre românești.”

Este mare și însemnată ziua aceasta pentru românii ungureni gr. or. căci în aceasta și s'a pus temelă culturii noastre naționale. În acest institut au propus unii dintre cei mai luminați bărbați a-i neamului nostru românesc, din acesta au eșit mii de tineri folositori bisericii și națiunii noastre.

Acest sanctuar al culturii noastre este câștigat prin noi înși-ne, ca și toate celelalte instituțiuni culturale române, căci Majestatea Sa preagrățiosul Împărat și Rege Francisc I, aducându-și aminte și de poporul român vecinic credincios tronului și patriei și care s'au distins atât de mult prin victorioasele bravuri de pe câmpul de luptă contra franceșilor a decretat înființarea acestei preparandii, carea la ziua susnumită, 3/15 Noemvre anul 1812 s'a și deschis cu mare solemnitate.

Creșd că fac o plăcere On. public cetitor Vă rog On. Redacțiune binevoiti a da loc, în prețuita DV. fôie, cerculariului dat din incidentul acestei zile de cătră P. S. S. Episcopul Pavel Avacumovicu, care l'am aflat în archiva parochială și din Ilteu scris, conform usului de atunci, cu litere cirile și pe care eu l'am transcris cu litere latine păstrând interpuncțiunea și ortografia aceea.

„Binecucernice kir protopresbiter mie iubite!

Fiind că a sa prea osfințită cesaro-crăiască mărire ca atot orea în Nalt al său gînd pentru luminarea și norocirea Norodului nostru cătră sfârșit al aduce, bine au voit prin milostivul a în Nălțatului Țiitoriu de loc Sfat Crăiesc unguresc cătră mine supt Nro 26854 slobozit întimat, prea milostivesce a înscințat cumcă școalele preparanșilor în a treia zi lunii Noemvrie după vechiul calendariu. Iară în 15 zi Noemvrie după noul calendariu acestui an curg de bună samă și neschimbat să vor începe și să vor deschide.

Drépt aceia să preporunceșce că și norodul nostru în biserică despre aceia să încunoscintează precum însuș aceea chiar să vază ce feliu de îndurare atot prea milostivul al nostru monarh spre norodul nostru a vărsat și așa de niscari nestatornice și neintemeiate gînduri, pentru aceștea școale să înceteze. însă de acolo și aceia să să vază cumcă dintraltă parte Norodului nostru cași a creșcinilor supuși datorință ieste, în tot modrul aceasta prea în Naltă voie dinpreună a ajunge, pe fundușul școalelor daruire să facă.

Insă ca norodul despre aceea cumcă de bună sama în ziua cea mai susnumită curgerea școalelor preparanșilor să va începe deplin a să încrede și acelea școale mai bun sporiu a avea să poată. Iară Norodul dăruință cu toată răvna a face nu înceteze să porunceșce că în anumita zi în 3 Noemvrie după vechiul calendariu an curg. în care zi fără indoială școalele preparanșilor să vor deschide, în toate bisericile după Dumnezeiasca liturgie cuvînt Norodului să să spună întru care cuvînt înscințare trăbue să să facă precum atot milostivul monarh atot prea în Naltul Gînd al său pentru școalele preparanșilor întru împlinire a aduce și în aceia zi acelea școale cu prasnuire ale deschide prea îndurat bine au voit și cu acelaș prilejiu și norodul să să cheme ca pe acel funduș a școalelor datorință de bună voie și mai departe cu multă îndurare să facă și să deie. Și după aceia cea obicinuită Mulțămire să să facă.

Aceasta dar Binecucernicieii tale înscințînd preporuncesc că binecucernicia ta în 3/15 Noemvrie acestuiaș an în persoană dumnezeiasca liturgie să săvărșești și după săvărșirea acest aicea supt /· adăugat cuvînt Norodului să spui apoi după aceea cea obicinuită Mulțămire a săvărși să faci. Pe lângă acēsta datorință să ai Minton după plinirea acestuia și așa în cit mai puțin zăbăvind aceasta pe la toți parochialnicii preoți a curăntălu ca și ei tot insul în biserică sa după spusul mai nainte modru în 3 15 Noemvrie an. curg. după ce să va săvărși dumnezeiasca liturgie adăugatul cuvînt Norodului cu înferbințată răvnă și bucurie să procitească și după aceia obicinuita mulțămire cu cîntarea pre t i n e D u m n e z e u l e t e l ă u d ă m și să facă pentru că întru una și aceeași să fie în toate eparhiile și în tôte locurile al Norodului nostru aceea porunceșce să facă însă la care locuri acest țărulariu până în a treia zi lunii Noemvrie după al nostru calendariu. Iară în 15 Noemvrie după noul calendariu în acelea nu va veni în acelea locuri a doua sau a treia Duminecă adeva în 10 sau, 17 zi lunii Noemvrie după ca.

lendariu nostru precum acesta adevă țărulariu acolo mai de vreme sau mai tîrziu va sosi.

Aceia mulțămire după mai sus scris modru ne lăsat supt greutatea răspunsului să să facă și la Dascălii al tuturor locurilor și alți cari vor ave voie să meargă la școalele preparanșilor să să arate ce să nu întirzie în coaci la învățatură întru aceia școală a veni pentru că de aci înainte nici în cinul preoțesc nu să vor primi nici diaconi nici preoți a fi nu vor putea fără numai aceia cari învățăturile întru aceea școală vor săvărși apoi mai pe urmă pentru împlinirea acestui atot prea înalt lucru să nu lași cu vreme relația Binecucernicieii tale încoaci să trimiți.

Întru alte preporuncindute acoperemintului lui Dumnezeu rămiiu al Binecucernicieii tale Voitoriu de bine

În Arad în 27 zi Noemvrie 1812.

P. Avacumovicu,
Episcop.

Pentru comemorarea acestei însemnate zile propun: că reuniunea noastră învățătorescă să-și țină adunarea sa în tot anul la 3/15 Noemvrie și zilele următoare!

Căpruța, în Februarie 1899.

Damaschin Medrea,
învățător poporal.

Mătăsăritul la noi.

Una dintre ocupațiunile economice cele mai însemnate și rentabile este mătăsăritul, carele de-și este un ram economic de mare importanță în deosebi pentru noi românii, cari față de alte popore materialicesce stăm încă îndereptul lor, este foarte puțin îmbrățoșat de poporul nostru dela sate. Și dacă puțin s'au interesat poporul nostru față de mătăsărit, cauza a fost lipsa cunoștințelor teoretice și practice necesare ce se recer, ca ostenelele lui se fie remunerate după puțină muncă, s'eu că nu știe însemnătatea acestui ram economic în resortul comerțului.

În unele ținuturi sudice, prin părțile de meadă-și bănațene, unde locuitorii sunt indeletniciți cu mătăsăritul, acolo, populațiunea e convinsă de însemnătatea mătăsăritului și de folosul ce îi aduc insectele numite: vermi de mătăsă.

Pe la noi, — afară de streini — unde populațiunea este în majoritate română, sunt puțin interesați, fără se cunoscă prisosul considerabil ce 'l aduce mătăsăria; este privită ca o ocupațiune oșei-carea de puțină valoare, secundară și desprețuită chiar.

Statisticile periodice de mătăsărit vedesc lămurit, an de an, că numărul acelora cari se ocupă cu mătăsăritul se înmulțesce; între aceștia, sunt mai mulți străini, și nu de ai nostri. Vorbesc mai vîrtos despre Bănat, unde poporul român formeză majoritatea populațiunii.

În timpurile actuale, când bietul om s'erac, abia își agonisesc p'anea cea de tôte zilele pentru sine și familia sa, când d'ensul afară de altă ocupațiune în acel timp

prinecios mătăsăritului, nu cunoște decât dileritul, pe un preț de tot bagatel și neînsemnat, — o datorință morală ne îndemnă ai înlesni modul lui de viață și existență.

Și această misiune o vom îndeplini-o, dacă le vom oferi cunoștințe prin prelegeri publice, și despre însemnătatea altor ocupațiuni economice, precum este și mătăsăritul, care, pe lângă aceea, că reclamă puțină muncă din partea muncitorului, îi aduc folose înzecit de multe, dacă este priceput în acesta, și dacă ocupațiunea sa a fost îngrijită și condusă de o rațională pricepere.

În multe comune de a le noastre, locuitorii în parte mare nu cunosc vermi de mătăsă.

Ecă un exemplu: În comuna mea, în carea funghez ca învățator și care este una dintre comunele mai fruntașe în cele ale economiei, locuitorii acestei comuni nu cunoșteau vermi de mătăsă și prin urmare nici folosul lor, cu toate că, și în privința frăgarilor este comuna dintâiu, unde numai pe strățile comunei sunt peste 400 frăgari puternici.

Lucru firesc, că în asemenea împrejurări nemții din giur, aveau bunul prilej, a exploata în favorul lor din acest număr de frăgari, sumedenii de bani.

Câte comune vor fi, unde sătenii necunoscând folosul frăgarilor și a mătăsăritului, dau curs liber de câștiguri străinilor!

De cei mai mulți pôte-că, este desprețuit mătăsăritul, din simplul motiv, că dóră aceste insecte de vermi se aducă cuiva câștiguri?

Fără se esagerez, convingă pe veri-cine folosul însemnat ce-l pot aduce vermi de mătăsă ori și cui, — următoarea împrejurare:

În anul prim ca învățator, — ca se pot amiliora mijlocul de câștig al poporului mai sêrac de aici, însumi am luat angagiamentul se arangez o localitate pentru vermi de mătăsă, — țintind a premerge poporului cu exemplu și a da prin această consătenilor mei o școlă practică, bună și folositore.

În acel an norocos, câștigasem un venit curat de 370 fl. Trei sute șaptezeci fl. într'un interval de 7—8 săptămâni, — o sumă, carea o poți agonisi abia și cu multe greutăți în alte direcțiuni economice întrun timp cu mult mai lung. Era destul și favorabil prilej, pentruca se pot anima poporul, ceea-ce mia și succes, căci în anul viitor aveam 40 înși cultivători de vermi de mătăsă, ér' anul trecut 60 înși, — primind fiește carele după îngrijirea carea o avut'o, și după numărul gramelor ouălor, câte 20—30—40 fl.

La noi în genere, mătăsăritul ocupă teren îngust față de alte popóre, precum sunt: italienii, francezii etc. unde populațiunea în parte mare se ocupă cu mătăsăritul, și unde formeză mătăsăritul un monopol însemnat de venit statului și poporului.

Vorbind aici, la îmbunătățirea sorții poporului nostru dela sate, ar trebui spre scopul acesta se ni zacă la inimă, că chiar fără alte remunerațiuni, se-i oferim poporului posibilitatea, ca prin adunări publice ocazionale se ținem prelegeri practice din cutare séu cutare ram economic priincios ținutului respectiv și amésurat im-

prejurărilor și mijloacelor suficiente pentru vr'o ocupațiune economică, cum este și mătăsăritul respective cultivarea vermiilor de mătăsă la noi.

Ca să se pôte generalisa mătăsăritul la poporul nostru cât mai curând, recomând în deosebi colegilor mei și celor interesați de cauza înaintării poporului, ca se practizeze această întreprindere, încă în școlă, cum se practică la noi de vr'o 5 ani. — Anume: se împarte băeților, din clasele superioare ouă séu vermi de a gata, o anumită cuantitate mică spre îngrijire, — dar sub nemijlocita supraveghiere a învățatorului — carele va fi îndatorat, a ține din când în când prelegeri despre cele vedute cu ocaziunea inspecțiunii; și va stărui ca însuși se premergă cu o școlă model de mătăsărit, carea se va afla în necondiționată apropiere a lui, séu în un despărțământ corespunzător a localității școlare. Sunt convins, că frații colegi mai mult ar face și progresa în studiul economiei propunând 1—2—3 rami economiei priincioși aceluși ținut, decât dacă ar aglomera în cadrul economiei școlare lucruri, — de multe-ori multe — dar fără folose reale.

Bazoș. 3 Februarie 1899, n.

Aurel Bădescu,
învățator.

D I V E R S E.

* *Promoțiune.* În 11 Februarie a. c. a fost promovat în aula universității din Cluj d-nul Livinus Tămaș dan u candidat de avocat în Arad, la gradul de Doctor în științele iuridice.

Felicitările noastre!

* *Adunarea generală* a societății de credit și economii „Lipovana” din Lipova își va ține adunarea sa generală anuală în 23 Februarie n. c.

* *Prelat contra presei celei rele.* P. S. S. Episcopul din Münster, H. Dingelstad a adresat cu ocaziunea începerii postului s. pasci un circular preoțimei din diecesa sa, în care îndeamnă clerul și poporul séu de a se feri de cetirea cărților stricacioșe. P. S. S. dicecă cetirea scrierilor și cărților rele este foarte periculoasă. Și care cărți înțelege el sub acetee? În linia primă pe acelea, care atacă religiunea și moralitatea. Pentru că acele sună fericirea vremelnică și vecinică a ómenilor, liniștea sufletească și prin îndoieli scârbește sufletul omului și îl despóie de D ăeu. Trebuie să recunoscem, dice P. S. S. că între muncitorii presei corupte sunt mulți ómeni de talent, cari abuzează de talentul lor și pentru aceea sunt cu atât mai periculoși. Își pun totă puterea, toate facultățile spirituale, ca cu atât mai tare să 'ovescă în aședămintele bisericii crestine, cauzându-i rane mari, și fiind-că partea cea mai mare a ómenimei nu e înzestrată cu o putere spirituală ageră, care să se ridice de asupra mediocrității pentru aceea operele rele, scrise altcum în un stil frumos, causează cele mai mari stricăciuni în sufletele ómenilor. Și ast-feliu în urma acestor scrieri devin cei numiți culți necredincioși și poporul de rând îndoelnic. Creștinii negligă îndeplinirea datorințelor religioșe,

devin nepăsători, tâmpindu-li-să apoi în cele mai multe cazuri simțul de moralitate.

Indeamnă acest prelat preoții și credincioșii, ca să nu cetască astfel de romane, novele, piese teatrale și poezii, cari de și se presintă ca clasice și ca flôrea limbii și poeziei, totuși nu le caracterizează nimic mai bine, decât eschiderea totală a religiozității și moralității, perholescarea, batjocorirea și profanarea a tot ce e sânt înaintea creștinismului. P. S. S. se provocă la inșiși autorii frivoli și necredincioși spre a dovedi, că opurile lor varsă venin în sufletele credincioșilor; dar mărturie și mai însemnată e esperința. Productele pressei corupte sunt cu atât mai periculoase, că influința lor prin tipariu e constant. Cuvântul sboră, ér scrisoarea rămâne, și ce n'a înțeles cineva la prima cetire, va înțelege la a doua și efectele rele nu vor întârzia de a se arăta.

† **Caz de mörte.** **Presidentul republicei franceze Felix Faure** a murit Vineria trecută la orele 10 sara.

Pela orele 6 încă se afla în cabinetul său de lucru când deodată i-s'a făcut rău. Indată chemă pe directorul cancelariei sale, care-i dădu primul ajutor. Cu tot ajutorul medical ce i-s'a dat, își pierdu iute conștiința, ér la orele 10, după-ce a fost împărțășit cu s-te taine, a răposat, în cercul familiei sale, present fiind și ministrul president Dupuy.

Felix Faure s'a născut în Paris la anul 1841.

Rămășițele pămênțești a-le decedatului president se vor inmormânta Joia viitoare cu mare pompă.

În veci amintirea lui!

* **Jăfuitrea mormântului lui Caprivi.** Din Viena se anunță, că mormântul fostului cancelar Caprivi, care a răposat săptămâna trecută, a fost jăfuit de nisce răufăcători necunoscuți, cari au rupt și au furat decorația de aur a bandelor dela cununile prețioase, ce s'au pus pe mormânt. Intre altele a fost furat aurul de pe coróna, ce a trimis'o împératul Germaniei și regele Saxoniei.

* **Alcoholismul în Francia.** După cele mai noue date statistice, în Francia se află actualmente o jumătate milion de cârciume. Consumul de alcool a luat întinderi îngrozitoare. Pe când înainte de asta abia cu doi ani se consumau la an 4.08 litre la persoană, pe atunci ași se vin 14 litre de alcool curat de fie-care persoană din Francia. Atunci Dania ocupa între state locul prim în privința beției, consumând la an 8.08 litre de persoană. Astăzi Francia le-a întrecut pe toate. Era și cu 20 de ani înainte renumită Francia în privința alcoholismului, dér atunci cel puțin bóla beției era lătită mai mult numai între ómenii de vîrstă. Ași chiar și băeți de câte 16—17 ani ajung sub cura medicală din cauza consumului de absint. Într'un spital din Paris, dintre 1000 de bolnavi, câți au fost anul trecut sub cură, 700 erau alcoholiști. Nu-i mirare deci, decă poporațiunea Franciei se împuținează.

Convocare.

DD. acționari ai institutului de credit și economii „Timișiana“ societate pe acții în Timișóra, se convocă la a **XIV-a** adunare generală ordinară în

localul institutului: Timișóra-cetate „Balázstér“ Nr. 1, etagiul I, pe ziua de **2 Martiu a. c. st. n.** la ora **9^{1/2} înainte de miazăzi.**

Obiectele adunării:

1. Raportul direcțiunei despre gestiunea anului 1898, raportul comitetului de supraveghiare.
2. Concluz asupra bilanțului anual.
3. Concluz asupra întrebuintării profitului curat.
4. Concluz asupra absolutoriului direcțiunei și al comitetului de supraveghiare.
5. Desbaterea și statorirea regulamentului afacerilor interne și a regulamentului pentru pensionarea funcționarilor institutului.
6. Alegeri:
 - a) Un membru în direcțiune.
 - b) Doi, eventual 3 membri în comitetul de supraveghiare.
7. Desbatere și hotărîre asupra eventualelor propuneri ce pôte vor intra în sensul §-lui 22 litera h) din statutele institutului. — Timișóra, 8 Februaru 1899. — Direcțiunea. — Spre orientare: În adunarea generală vot decisiv au numai acei acționari, cari înainte de deschiderea ședinței depun la casa institutului acțiunile lor transcrise cel puțin cu 6 luni mai înainte pe numele lor. (§. 12 din stat.) Ca plenipotențiat în adunarea gen. nu pôte funga de cât un acționar pentru altul. (§. 13)

ÎNCHEIEREA SOCOTILOR.

Institutului de credit și economii „Timișiana“ societate pe acții în Timișóra, pe anul 1898,

CONTUL BILANȚULUI.

ACTIVE.	
Cassa în numărariu	13.392.38
Cambii de bancă	463.384.—
Cambii ipotocate	236.649.—
Împrumuturi ipotocate	306.773 66
Mobilier	2.095.02
după amortisare de 10%	209.50
Împrumuturi pe efecte (Lombard)	1.885.52
Efecte proprii	3.240.10
Efecte proprii	5.035.80
Realități	13.946.15
Giro- și Cheque-Conto	1.231.75
Interese de reescompt anticipate	843.58
Interese restante	6.476.03
Diverse conturi debitore	4.103.57
	<u>1.056.961.54</u>
PASSIVE.	
Capital de acții	280.000
Fond de rezervă general	47.225.42
Fond de rezervă pentru acoperirea pretensiunilor dubioase	2.292.83
Fond de rezervă pentru diferințe de curs	1.400.—
	<u>50.918,25</u>
Fond de pensiune	4.600.—
Depuneri spre fructificare	521.083 39
Cambii reescomptate	148.658.—
Interese transitoare	14.121 86
Dividendă neridicată	264.—
Interese după capitalul de acții em. II.	8.41
Contrib. după interesele capitalul în sem. II.	1.265 56
Diverse conturi debitore	1.129.46
Profit curat	34.912.61
	<u>1.056.961.54</u>

CONTUL VENITELOR ȘI AL SARCINILOR.

SARCINI.

Interese ridicate și capitalizate	25 316 24
Salarie	9 522 58
Contribuția erarială și comunală	5.667.83
Contribuția 10% după interese la depuneri spre fructificare	1.266.07
Interese de reescompt	10.034.83
Chirie și spese de cancelarie	1.418.98
Tipărituri și postporto	612.37
10% amortizare din mobiliar	209.50
Profit curat	34.912.61
	<hr/>
	88.961.01

VENITE.

Interese după cambii de bancă	44 289.95
Interese după cambii ipotocate	17 906.09
Interese după împrumuturi ipotocate	24 913.06
Interese după împrumuturi pe efecte	271.65
Venitul efectelor proprii	230.96
Venitul realităților	619.67
Provișune	729.63
	<hr/>
	88.961.01

Timișoara, 31 Decembrie 1898.

Diracțiunea:

Rotariu director. *Miculescu*, comptabil.
Theodorovits. Istin. Al. Creciunescu. Dr. Putici. Maniu.

Subsemnatul comitet am examinat contul prezent al bilanțului, pe cum și cel al venitelor și sarcinilor, și confruntându-le cu registrele principale și auxiliare purtate în bună regulă, le-am găsit cu acelea în consonanță și esacte.

Comitetul de supraveghiere.

V. Babeș, pres. *N. Gherdan.* *Dimitrie Buibaș.*

Concurs.

Prin strămutare devenind vacantă parochia Șag (protopresbiteratul Timișorii), pentru deplinirea ei se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia diecesană „Biserica și Școla“.

Beneficiul parochial constatator din folosirea unei sesiuni parochiale, din stola și birul usuat, computat face cel puțin 600 fl., anual.

Recursele ajustate cu atestatele despre calificația prescrișă în §-ul 15 lit. b. al Regulamentului pentru parochii din a. 1891, sunt a se așterne P. On. oficiu ppresbiteral în Timișoara (Fabrik). Concurenții vor avea să se prezente, cu observarea §-lui 18 din același Regulament, în s. biserică de acolo, spre a-și arăta desteritatea rituală și omiletică.

Dat în Șag, din ședința comitetului parochial ținută în 3 15 Februarie 1899.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.: *Dr. TR PUTICI*, m. p.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a postului învățătoresc dela școla mixtă (cl. I.) din Toracul-mic, prin această se scrie concurs cu termen de alegere în 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla“.

Emolumintele sunt: a) în bani gata 220 fl. v. a.; b) pentru încălzământ de unde se va încălzi și școla 48 fl. v. a.; c) pentru un juger de pământ 32 fl.; d) 20 chible grâu; e) 40 fl. pentru cuartir până-ce comuna bisericescă îl va face în natură; f) 15 fl. pentru conferențele inv. dacă va participa; g) o grădină extravilană de 400□; h) altă grădină intravilană de 120□. care numai

până atunci o va folosi alesul inv. până când se va edifica școla nouă proiectată

Concurenții au se-și subșternă recursele cuvincios ajustate cu toate documentele prescrișe de legea scolastică P. O. D. ppresbiter Paul Miulescu în N.-Komlos, comitatul Torontal până la încheierea concursului, și a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în s-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, având alesul învățător a îndeplini și funcțiunea de cantor.

Se observă că acela dintre candidați care va dovedi aptitudinea întru a instrua și conduce corul vocal în quartet existent va primi din lada s-tei biserici una remunerațiune anuală de 30 fl. v. a. și din toate venitele corului înmățate.

Din ședința com. par. gr. or. rom. din Toracul-mic ținută la 17/29 Ianuar 1899.

V. Petrovicu,

Petru Mihaiu,

paroch pres. com. par.

inv. și not. la comitet.

În conștelegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, m. p. ppresbiter ass. const. și insp. de școle.

—□—

Conform ordinului Veneratului Consistoriu dtto 20 Ianuarie a. c. Nr. 192, pentru deplinirea postului preoțesc imbinat cu cel învățătoresc din comuna Soroșag protopresbiteratul Radnei se scrie de nou concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla“

Emolumintele anuale preoțesci sunt: 1) 60 jugere pe deal și 4 jug. cu grădină cu tot la vale; 2) Birul dela 80 numere de case câte 2 măsuri de cucuruz nedespoiat; 3) Stolele usuat; 4) Cortel în casa bisericeii unde e și sala de învățământ.

Emolumintele învățătoresci sunt: 1) În bani gata 150 fl.; 2) 30 jug. pe deal și lemne de foc din pădurea comunală

Alegândul preot-învățătoriu va avea să dea din venitu: seu 100 fl., veteranului preot Vichentie Popescu până va fi în viață.

Reflectanții au să dovedescă calificațiunea prescrișă de preot-învățător și ca se-se prezente în vre-o Duminecă ori sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale. Recursele adresate comitetului parochial sunt a se trimite părintelui protopop tractual Vasiliu Beleş în M.-Radna

Soroșag din ședința comitetului parochial ținută la 27 Ianuarie 1899.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu: **VASILE BELEȘ**, m. p. protopop.

—□—

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pe baza conșlusului Comitetului parochial gr. or. român din comuna Belințiu prin această se scrie concurs de licitațiune minuendă pe Dumineca în 14/26 Februar a. c. 11 ore a. m. pentru facerea scaunelor, ușilor, ferestrelor, repararea stranelor și a tronului episcopesc dela s. biserică română din comuna Belințiu.

Prețul de esclamar 600 fl.

Planul, preliminarul și condițiunile de licitațiune se pot vedea în fața locului.

Dela reflectanți se poftesc se depună înainte de licitațiune vadiul de 10%.

Belințiu, 1/13 Februarie 1899.

Lucian Șepeșan, m. p.

Damas. Cărăbașiu, m. p.

adm. prot. și ases. scaun.

pres. com. par.